Llatí

Etimologia

Exercicis · 4 exercicis

Proves d'accés a la universitat (PAU) de Catalunya. Ordenats del més recent al més antic.
Retalls dels exàmens i pautes oficials (selecat.cat / universitats.gencat.cat).

1. PAU 2004 · Setembre · Sèrie 5 · Exercici 3 (Opció B)

A continuació teniu vuit mots llatins amb el seu significat respectiu (segons el lingüista Joan Corominas), que són l'origen de vuit noms de **comarques catalanes**. Identifiqueu-les i anoteu-les en el vostre quadernet de respostes.

1. *Silua* (bosc)
2. *Vallense* (relatiu a una vall)
3. *Emporitanum* (propi d'Empúries)
4. *Paleares* (cabanes amb teulada vegetal)
5. *Riuupullense* (relatiu a un riu secundari)
6. *Sicorianum* (relatiu al riu *Sicoris*)
7. *Pinnetense* (relatiu als castells roquers)
8. *Ceretaniam* (relatiu als ceretans, poble preromà)

2. PAU 2003 · Juny · Sèrie 2 · Exercici 3 (Opció A)

Si heu estudiat el procés de formació de les llengües romàniques, recordareu què signifiquen els conceptes de **substrat**, **superstrat** i **adstrat**. Digueu amb quin d'aquests tres conceptes es pot relacionar cadascun dels quatre fets lingüístics que descrivim a continuació.

1. El francès ha contribuït amb una part del seu lèxic a augmentar les possibilitats lingüístiques del català. Hi ha gal·licismes procedents de les primeres relacions de francesos amb el territori (com *frare, homenatge, missatge, vianda*) i d'altres d'origen modern, posteriors al segle XVIII (com *borsa, croqueta, fitxa, silueta*).

2. En català existeix una sèrie de mots en què apareix un sufix –rr– l'origen del qual sembla atribuïble a la base iberobasca de la llengua anterior a la dominació romana, per exemple, *esquerre, pissarra, gavarra, garriga, socarrar, paparra.*

3. La invasió i la dominació àrabs van deixar una empremta important en el lèxic i en la toponímia catalans, sobretot en els de la part meridional (comarques de la Catalunya Nova i el País Valencià) i Mallorca, que van quedar entre quatre i cinc segles sota domini musulmà; per exemple, els topònims Massalcoreig, Benissalem, Burjassot, o mots d'ús comú com *arracades, flassada, setrill, taronja*, etc.

4. El veïnatge geogràfic, en la llengua antiga, i la pressió de ser la llengua oficial de l'Estat, en la llengua moderna, han fet que en el català hi hagi molts castellanismes, especialment lèxics, per exemple, *amo, bodega, castigar, falta*, etc.

3. PAU 2003 · Juny · Sèrie 5 · Exercici 3 (Opció B)

Després de llegir **amb molta atenció** les regles de derivació que han actuat en cada un dels casos següents, escolliu el mot català que procedeix de cada mot llatí que teniu a continuació. Recordeu que una elecció errònia serà penalitzada.

1. **Catell(um)**, per sonorització de la «t» intervocàlica, ha donat:
   a. cadell
   b. castell
   c. canell
   d. capell

2. **Long(um)**, per palatalització de la «l» inicial, ha donat:
   a. llonguet
   b. llarg
   c. llong
   d. longuis

3. **Pinna(m)**, per palatalització del grup «nn» i obertura de la vocal inicial, ha donat:
   a. pinya
   b. pena
   c. pinar
   d. penya

4. **Audir(e)**, per monoptongació del diftong inicial i caiguda de la dental interna, ha donat:
   a. odiar
   b. oir
   c. audició
   d. gaudir

4. PAU 2000 · Setembre · Sèrie 2 · Exercici 3 (Opció B)

Exercici 3 [2 punts]

La major part del lèxic de les llengües romàniques prové del lèxic del llatí vulgar, evolucionat a través d'una sèrie de canvis fonètics. Un d'aquests canvis és la caiguda de la vocal posttònica del mot llatí, com, per exemple, a *spát**u**la(m)* > *spat'la* > espatlla (cat.) / espalda (cast.), mots en què ha desaparegut la vocal posttònica *u*.

A continuació, apliqueu aquest canvi fonètic als quatre mots llatins que us proposem i anoteu en el vostre quadern de respostes les paraules catalana i castellana resultants. No us refieu del significat que el diccionari dóna del mot llatí i tingueu en compte que l'evolució del mot pot registrar altres canvis fonètics.

1. fállita(m) > _____ (cat.) / _____ (cast.)
2. móbile(m) > _____ (cat.) / _____ (cast.)
3. áliqu(is)-unu(m) > _____ (cat.) / _____ (cast.)
4. acúcula(m) > _____ (cat.) / _____ (cast.)